

METODE DRUŽBOSLOVNEGA RAZISKOVANJA

**Poročilo o raziskovanju in primerjavi izbranih spremenljivk
STROGOST KAZNOVALNE POLITIKE**

Seminarska naloga

G. P.

Novinarstvo, 3. letnik, redni študij.

Ljubljana, 20. januar 2013

Uvod

Predmet Metode družboslovnega raziskovanja nam je odprl nov svet za raziskovanje socioloških vprašanj in dejstev, povezanih z najrazličnejšimi predpostavkami na populaciji Slovenije.

1. Kvantitativna analiza podatkov

1.1 Predstavitev ključnih teoretskih podatkov in hipotez

Za namen raziskovanja sem uporabljal podatke portala European Social Survey, in sicer podatke za Slovenijo v letu 2010. Zbiranje podatkov za Slovenijo je potekalo v okviru nacionalne raziskave Slovensko javno mnenje 2010 (SJM 2010), ki pa je v bistvu le slovenska različica vseevropske raziskave ESS. Raziskava SJM je bila izvedena na populaciji oseb, starejših od 18 let, ki imajo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Slučajni vzorec je vezan na Centralni register prebivalstva RS. V skupino smo bili vključeni trije, zato smo si izbrali 4 spremenljivke – eno neodvisno in tri odvisne. Vsak od nas je obdeloval podatke svoje spremenljivke.

Ključen raziskovalni problem te naloge so bila stališča o strogosti kaznovalne politike. Kaznovanje je socialni institut, je povsem družbene pogojeno dejstvo, ki je močno povezano z vsemi osnovnimi področji življenja v družbi (Kanduč 1996). Na strogost kaznovalne politike posamezne države in posledično na zaupanje v delovanje njenih represivnih organov in sodstva vplivajo najrazličnejši dejavniki. Poleg tega je bilo v anketni raziskavi zastavljenih pre mnogo vprašanj na to temo. Že vidni misleci iz naše preteklosti so kaznovanje dojemali zelo raznoliko. Pitagora je kaznovanju in vsem oblikam kazni pripisoval zgolj pomen maščevanja, Platon pa je v kaznovanju za storjene prekrške videl vzgojni efekt na prekrškarja ter na druge ljudi iz njegove okolice. Aristotel kaznovanje dojema kot sredstvo za ponovno vzpostavljanje ravnovesja v neki družbi (Mihelič 2008). Ker je takšnih stališč in dejavnikov mnogo, sem se v tej nalogi osredotočil zgolj na nekaj, po mojem mnenju, ključnih vprašanj in odgovorov, s katerimi bi lahko dokazoval ali ovrigel dejstva o tem, kako na kriminal, kaznovanje le-tega in na delovanje državnih represivnih gledajo ljudje, vključeni v anketno raziskavo in kako se rezultati odražajo na celotni populaciji. Najbolj smiselno vprašanje se mi je zato zdela višina zaporne kazni za 25-letnega moškega, ki je že drugič vlomil v stanovanje. Gre za očitno ponavljajoče se kriminalno dejanje, ki pa ga različni sloji družbe dojemajo drugače. Ljudje večinoma razmišljamo o najboljšem možnem načinu kaznovanja takega storilca, da bo tako žrtvi kot tudi ostali množici zadoščeno. Zaporna kazen pa vseeno vedno ne ustreza vsakemu deliktu, zato se v razvitejših predelih sveta vse bolj uveljavljajo alternativne oblike kaznovanja, ki iščejo vzroke, da je nekdo zagrešil sporno dejanje, ne pa zgolj kaznovanje (maščevanje) za delikt. Povsem jasno je, da je v razvitejših delih sveta populacija bolj izobražena. Zato kazni ne vidimo več zgolj kot maščevanje. Ne prakticiramo več bičanja ali mučenja, tudi smrtna kazen je v večini razvitih držav povsem odpravljen ali celo prepovedana. Iz tega sledi, da lahko tudi na slovenski populaciji sklepam podobno. Tisti ljudje, ki so bolj in višje izobraženi, bi za moj konkreten primer (25-letnega moškega) terjali nižjo zaporno kazen oz. bi vzroke njegovega dejanja postavili pred golo maščevanje.

1.2 Predstavitev podatkov s tabelami

Tabela 1.1: Dosežena izobrazba.

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Dosežena izobrazba	1. Do OŠ	335	23,9	23,9	23,9
	2. Poklicna	294	21,0	21,0	44,9
	3. Srednja	478	34,1	34,1	79,1
	4. Višja/strokovna	140	10,0	10,0	89,1
	5. Univerzitetna	153	10,9	10,9	100,0
	Skupaj	1400	99,8	100,0	
Manjka	Sistemska	3	0,2		
Skupaj		1403	100,0		

Vir: ESS 2010.

Iz zgornje tabele je razvidno, da je največ oseb dokončalo srednjo šolo. Frekvenca je sicer večja pri nižjih stopnjah izobrazbe, kar pomeni, da je manj ljudi višje in visoko izobraženih. Spremenljivka izobrazba je v ESS-u sicer imela več kategorij oz. je bila bolj razčlenjena. Vsebovala je vsako možno stopnjo izobrazbe posebej, zato sem zaradi večje preglednosti s pomočjo funkcije RECODE v programu SPSS združil posamezne kategorije združil (nedokončana in dokončana OŠ v novo enoto „do OŠ“, diplomirance, magistre in doktorje znanosti v „univerzitetna“ itn.). 0,2 odstotka vprašanih na to vprašanje ni hotelo odgovoriti, ali pa je izbralo drugo vrsto kazni, ki ni bila predstavljena v tem vprašanju.

Tabela 1.2: Dolžina zaporne kazni za 25-letnega moškega, ki je obtožen dvakratnega vloma.

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Dolžina zaporne kazni	1. 1 mesec–1 leto	133	9,5	20,0	20,0
	2. 1 leto–5 let	304	21,7	45,8	65,8
	3. 6 let–10 let	111	7,9	16,7	82,5
	4. Nad 10 let	116	8,3	17,5	100,0
	Skupaj	133	47,3	100,0	
Manjka	Sistemska	739	52,7		
Skupaj		1403	100,0		

Vir: ESS 2010.

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da bi dvakratnega vlomilca največ oseb kaznovalo z zaporom od enega do petih let. Takih oseb je dobrih 21 %. Celotna populacija se bolj nagiba k strožjim kaznim. Iz tabele vidimo, da je več takih, ki zahtevajo kazen vsaj enega leta ali več in manj takih, ki

zahtevajo nižjo kazen (do enega leta). Zanimivo je, da kar 8,3 % od 1403 oseb za dvakratni vlom zahteva kazen nad 10 let, kar lahko pomeni tudi do 30 let (najvišja zagrožena kazen v Sloveniji). Zanimiv je tudi podatek, da kar 52,7 % odgovorov ni uporabljenih oz. je nerazvrščenih pri tem vprašanju. To pomeni, da jih ni bilo mogoče uvrstiti v nobeno od ponujenih kategorij. Osebe so mogoče zavrnile vprašanje, mogoče pa so zahtevale celo višjo ali drugačno obliko kazni, kot jo vprašalnik ponuja. Tudi spremenljivka dolžina zaporne kazni za 25-letnega moškega je sprva vsebovala več kategorij, zato sem stare kategorij prav tako smiselno združil in uredil v nove, ki jih je manj, podatki pa so bolj pregledni in primerljivi.

1.3 Analiza povezanosti spremenljivk

S povezanostjo posameznih spremenljivk dokazujemo, koliko ena spremenljivka vpliva na drugo. V mojem konkretnem primeru se vprašanje glasi: Kako dosežena izobrazba vpliva na zahtevano višino zaporne kazni za 25-letnega moškega, ki je bil že dvakrat obtožen vloma? V programu SPSS sem nato s pomočjo funkcije CROSSTABS (tabela za povezanost spremenljivk) prišel do naslednjih ugotovitev.

Tabela 1.3: Povezanost spremenljivk „dosežena izobrazba“ in „dolžina zaporne kazni“.

			Dosežena izobrazba					Skupaj	
			1. Do OŠ	2. Poklicna	3. Srednja	4. Višja/strokovna	5. Univerzitetna		
Dolžina zaporne kazni	1. 1 mesec–1 leto	št.	25	27	48	17	16	133	
		%	15,0	21,0	19,0	28,0	26,0	20,0	
	2. 1 leto–5 let	št.	76	53	119	30	26	304	
		%	46,6	41,4	47,8	49,2	42,6	45,9	
	3. 6 let–10 let	št.	21	29	38	9	12	109	
		%	12,9	22,7	15,3	14,8	19,7	16,5	
	4. Nad 10 let	št.	41	19	44	5	7	116	
		%	25,2	14,8	17,7	8,2	11,5	17,5	
	Skupaj		št.	163	128	249	61	61	662
			%	100	100	100	100	100	100

Vir: ESS 2010.

Iz tabele je razvidno, da manj izobraženi ljudje, torej tisti z nižjo stopnjo dokončane izobrazbe, zahtevajo za dvakratni vlom višjo kazen. Kar 47,8 % oseb s srednješolsko izobrazbo bi kriminalca

kaznovalo z zaporno kaznijo od enega do petih let. Prav takšno kazen bi zahtevalo kar 49 % tistih z višjo/strokovno izobrazbo. Z zaporom nad 10 let bi prestopnika kaznovalo največ ljudi z osnovnošolsko izobrazbo, kar 25, 2 %. Na splošno se višji odstotki pojavljajo pri nižji stopnji izobrazbe in pri višjih zapornih kaznih (gledamo vrstice!) V tabeli so s sivo označene tiste celice, kjer je takšen odstotek največji.

Tabela 1.4: Hi-kvadrat test

	Vrednost	df	Asimp. Sig. (2-stransko)
Pearsonov HI-kvadrat	21,224 ^a	12,0	0,047
Verjetnostno razmerje	21,190	12,0	0,048
„Linear-by-Linear Association“	8,362	1,0	0,004
Število veljavnih primerov	662		

*a) Nobena celica (0%) ima pričakovano številsko stopnjo manj kot 5. Najmanjša pričakovana številska stopnja je 10,04.

Vir: ESS 2010.

Tabela 1.5: Merjenje simetričnosti

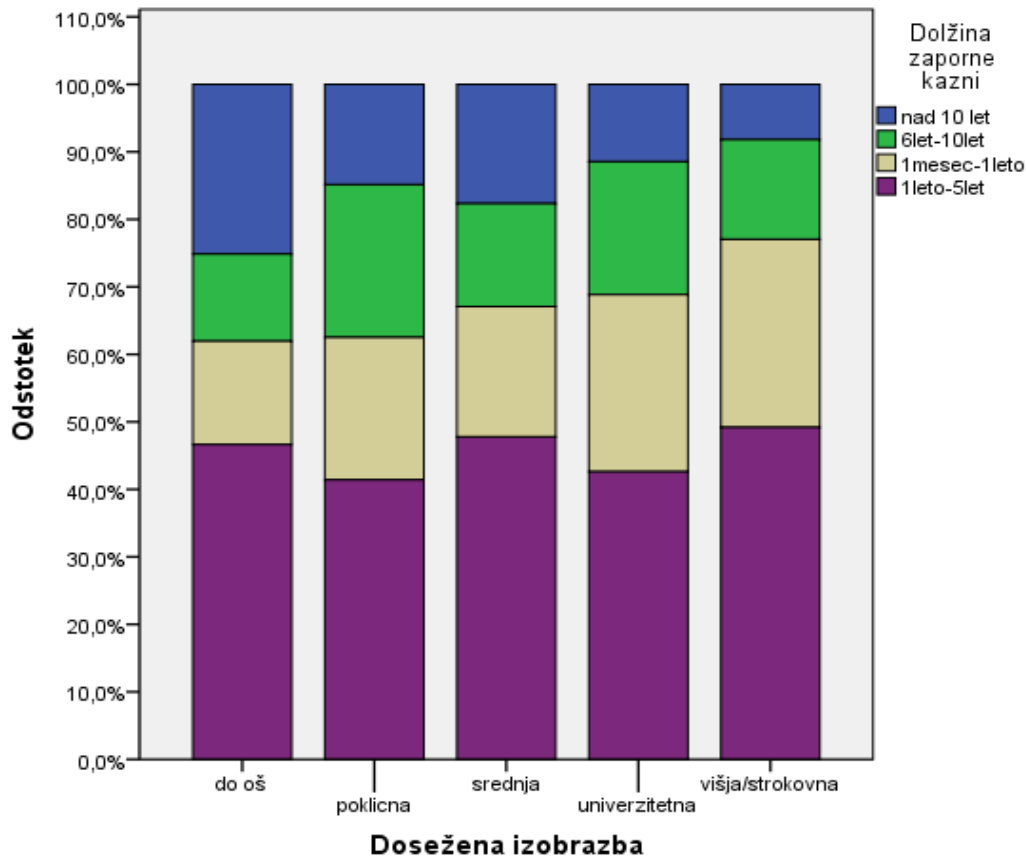
		Vrednost	„Approx. Sig.“
„Nominal by Nominal“	„Phi“	0,179	0,047
	„Cramer's V“	0,103	0,047
	„Contingency Coefficient“	0,176	0,047
Število veljavnih primerov		662	

Vir: ESS 2010.

wehwenohJČLKERJHNćwjgn

whpqoihjčšhpoweešwqjhšjhwpohjqpšh

Graf 1.1: Povezanost spremenljivk – dosežena izobrazba in čas v zaporu.

Vir: ESS 2010.

Z grafa lahko podatke še lepše razberemo. Vijoličnih polj je največ, kar pomeni, da v splošnem največ oseb, ne glede na izobrazbo, zahteva za 25-letnega dvakratnega vlomilca kazen od enega do pet let zapora. Sledijo siva polja, nato pa zelena in nazadnje modra. Modro polje je največje pri kategoriji „do OŠ“, kar pomeni, da najvišje kazni zahtevajo tisti z osnovnošolsko izobrazbo. Modro polje se z višino izobrazbe manjša, kar še potrjuje hipotezo, da bolj izobraženi ne bi zahtevali najvišjih kazni za dvakratni vlom.

2. Primerjalna analiza podatkov

2.1 Predstavitev ključnih teoretskih podatkov in hipotez

Moje raziskovalno vprašanje se glasi: kako BDP (blaginja in premožnost državljanov) posamezne države v izbrani skupini držav EU 21 vpliva na to, kakšno kazen bodo ti državljani zahtevali za 25-letnega moškega, ki je že drugič vlomil v hišo. Države so izbrane na podlagi evropske raziskave ESS 2010, v vzorec pa so zajete samo države članice EU, v katerih je bila raziskava opravljena. Predpostavljam, da bodo prebivalci bogatejših držav zahtevali nižjo zaporno kazen kot tisti iz manj bogatih držav. Nenazadnje je blagostanje in bogastvo povezano tudi z vsesplošno izobraženostjo prebivalstva in zaupanjem v njene represivne aparate. Vse to je nerazdružljivo povezano, najbolj očitno pa se vse naštetu odraža prav preko BDP-ja.

Prva spremenljivka je torej dolžina zaporen kazni, ki jo državljani zahtevajo za 25-letnega moškega, ki je že drugič vlomil v hišo. Druga spremenljivka pa je BDP posameznih držav članic, ki jo na grafu prikazuje zvezna črta. Raziskavo sem pripravil tako, da sem v tabeli iz prvega pisnega izdelka uporabil že združene kategorije za dolžino zaporne kazni. Dobljene štiri kategorije sem zapisal za vsako državo posebej, nato pa s spletne strani Eurostata dodal še podatke o BDP-ju na glavo prebivalca posameznih držav, ki izraža blaginjo in splošno zadovoljstvo v družbi. Zopet predpostavljam, da se večina držav drži nekega vzorca (bolj bogati – nižje kazni, revnejši – višje kazni). Poiskal bom tudi države, ki se ne držijo vzorca in poskušal razložiti, kje tiči vzrok.

2.2 Predstavitev podatkov s tabelo in grafom ter interpretacija dobljenih rezultatov

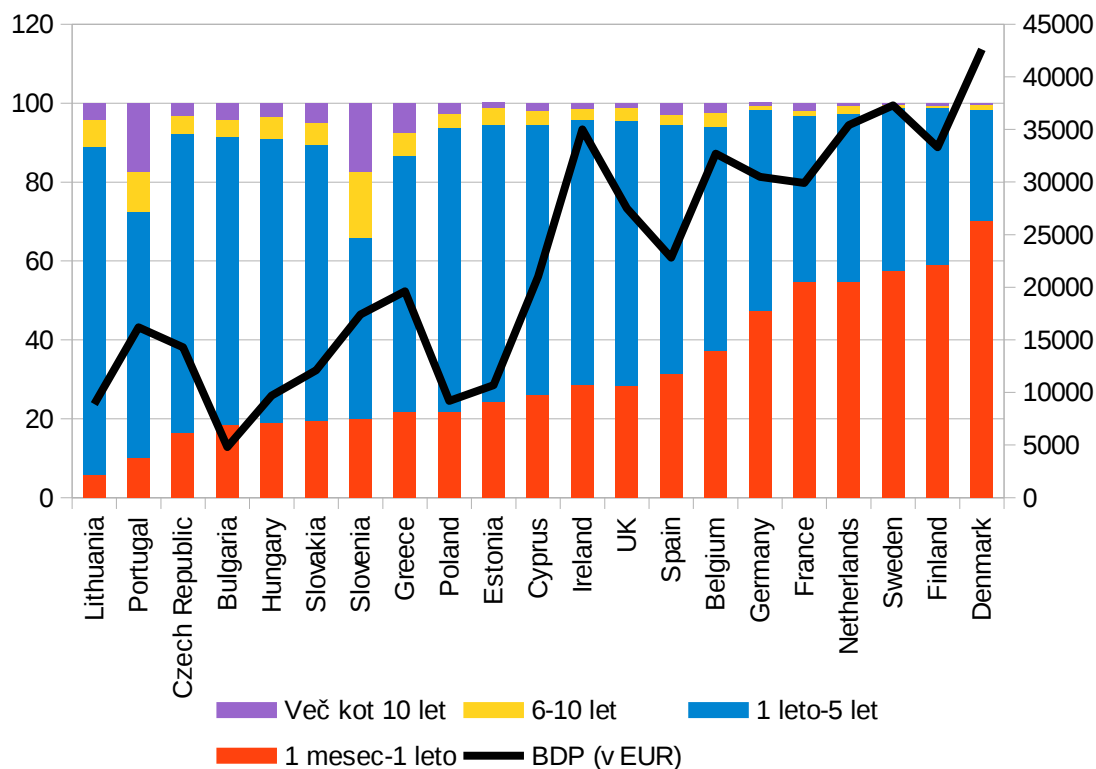
Tabela 2.1: Države EU 21 s štirimi kategorijami višine zaporne kazni v odstotkih in BDP-jem, izraženim v EUR, urejene po prvi kategoriji (najnižja zaporna kazen „1 mesec–1 leto“).

	1 mesec-1 leto	1 leto-5 let	6-10 let	Več kot 10 let	BDP (v EUR)
Lithuania	5,8	83,1	6,8	4,2	8.900
Portugal	10,1	62,3	10,2	17,3	16.200
Czech Republic	16,5	75,9	4,3	3,2	14.300
Bulgaria	18,5	73	4,2	4,3	4.800
Hungary	19,1	71,8	5,7	3,4	9.700
Slovakia	19,4	70,2	5,4	5	12.100
Slovenia	20	45,8	16,7	17,5	17.400
Greece	21,6	65,1	5,7	7,6	19.600
Poland	21,9	71,8	3,7	2,6	9.200
Estonia	24,4	70,1	4,3	1,3	10.700
Cyprus	26,1	68,4	3,6	1,8	21.000
Ireland	28,5	67,3	2,7	1,4	35.000
UK	28,5	67	3,3	1,2	27.500
Spain	31,4	63,2	2,4	3	22.800
Belgium	37,2	56,7	3,7	2,4	32.700
Germany	47,5	50,8	1	0,8	30.500
France	54,8	42	1,3	1,8	29.900
Netherlands	54,8	42,5	1,9	0,7	35.400
Sweden	57,4	41,5	0,7	0,4	37.300
Finland	59,1	39,7	0,5	0,7	33.300
Denmark	70,2	28,1	1,2	0,5	42.600

Vir: ESS 2010 in EUROSTAT 2012.

Tabela je urejena po prvi kategoriji (najnižje zaporne kazni za 25- letnega moškega, ki je že dvakrat vlomil). Tabela služi zgolj za prikaz v grafu uporabljenih podatkov. Največ prebivalcev bi z najnižjo zaporno kaznijo storilca kaznovalo na Danskem, najmanj pa v Litvi. Podatki za Slovenijo so uporabljeni iz prvega dela te seminarske naloge. Podatki so bolj pregledni v spodnjem grafu.

Graf 2.1: Države EU 21 s štirimi kategorijami višine zaporne kazni v odstotkih in BDP-jem, izraženim v EUR.

Vir: ESS 2010 in EUROSTAT 2012.

Iz grafa je razvidno, da črna črta BDP-ja in rdeči stolpci (najnižje zaporne kazni) proti desni strani grafa konstantno naraščajo (z večjimi ali manjšimi odstopanji). To potrjuje hipotezo, da države z večjim BDP-jem, večjo blaginjo, več družbenega bogastva in na splošno boljšim življenjem, za 25-letnega moškega zahtevajo nižje kazni. Litva (na skrajnem levem robu grafa) ima 8.900 evrov BDP-ja na prebivalca, večina populacije pa za 25-letnega moškega, ki je zagrešil dvakratni vlom, zahteva zaporno kazen od enega leta do petih let. Tudi odstotek pri kategorijah 6-10 in več kot 10 let je v skupnem seštevku višji, kot pri najnižji kategoriji (redči stolpec). Dve zanimivi izjemi sta Portugalska in Slovenija, pri katerih je kljub razmeroma visokemu BDP-ju na prebivalca odstotek vijolične in rumene kategorije (najvišje zaporne kazni) velik. Podobna situacija je še pri Grčiji, v manjši meri pa tudi pri Slovaški, Madžarski in Češki. Proti desni strani grafa imamo konstanten

trend naraščanja BDP-ja in upadanja odstotka tistih, ki zahtevajo najvišje kazni. Popolnoma na desni strani grafa je Danska, ki ima med vsemi državami najvišji BDP. Kategorij najvišjih zapornih kazni tam skoraj ne opazimo oz. so zanemarljivo majhne, največji pa je odstotek tistih, ki bi dvakratni vlom kaznovali zgolj z zaporom do enega leta.

Viri in literatura

- European Social Survey (2012 - forthcoming). ESS Round 5 (2010/2011) Technical Report. London: Centre for Comparative Social Surveys, City University London. Dostopno prek: <http://nesstar.ess.nsd.uib.no/webview/> (25. november 2012).
- Hafner Fink, Mitja. 2012. *Metode družboslovnega raziskovanja. Gradivo za predmet-1.del*. Dostopno prek: [http://mhf.fdvinfo.net/uploads/editor/1349202304MDR_gradivo_za_predmet_MHF_prvi_de
l.pdf](http://mhf.fdvinfo.net/uploads/editor/1349202304MDR_gradivo_za_predmet_MHF_prvi_del.pdf) (18. november 2012).
- *Wikipedija*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Statisti%C4%8Dna_spremenljivka (29. november 2012).